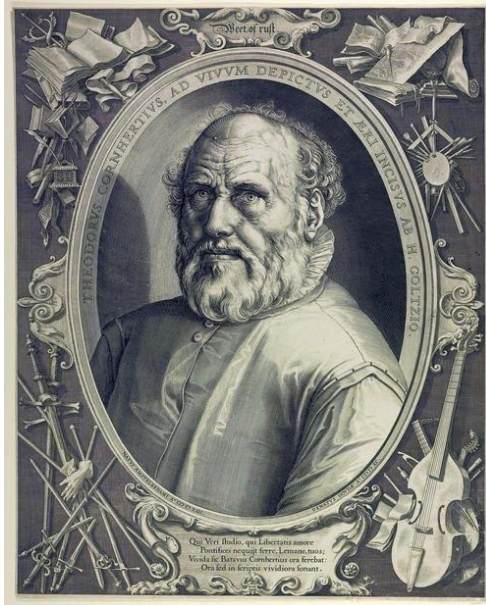

Dirck Volkertsz. Coornhert (1522-1590)

Coornhert, Dirck Volkertsz., humanistisch dichter en prozaschrijver, theoloog en filosoof, politicus, notaris, graveur en etser, geb. Amsterdam 1522, op 16-jarige leeftijd maakte hij een zeereis naar Spanje en Portugal en kort na zijn terugkeer in 1539 trouwde de Haarlemse Neeltge Simonsdr. Een opmerkelijk huwelijk want hij was 17 jaar en zijn bruid 29 jaar. Hij stamde uit een welgesteld Amsterdamse koopmansgezin; zij kwam uit een onbemiddelde familie. Zijn ouders waren het niet eens met zijn keuze van huwelijkspartner en ontferden hem daarom. Aanvankelijk voorziet hij in zijn levensonderhoud als hofmeester op het kasteel Batestein in Vianen. Daar leest hij de werken van Luther en Calvijn. Met name het Calvinistische idee van de predestinatie stuit hem tegen de borst. Omstreeks 1541 vestigde hij zich te Haarlem en voorzag in zijn levensonderhoud als etser en graveur, in 1562 is hij toegelaten als notaris en werd in 1564 secretaris van het stadsbestuur te Haarlem. In die functie leerde hij Prins Willem van Oranje kennen, die de opstand tegen Filips II leidde. Dit maakte hem tot een verdacht man. Na de Beeldenstorm vluchtte hij tijdelijk naar Keulen. Na zijn terugkeer werd hij voor de Raad van Beroerte gedaagd en tot eind 1567 in de Gevangenpoort in Den Haag opgesloten. In 1568 vluchtte hij opnieuw via Kleef naar Xanten in het tolerante Hertogdom Kleef en worden op bevel van de Hertog van Alva zijn bezittingen verbeurd verklaard. Hij komt opnieuw in contact met Willem van Oranje en keert na een omweg in 1572 terug naar ons land waar hij in opdracht van de Staten van Holland een rapport schrijft over de wredeheden van Lumey en zijn manschappen tegenover de katholieken. Dat bevalt Lumey blijkbaar niet en wil hem doden en Coornhert vlucht weer naar Xanten, waar hij zijn vroegere vak van etser en graveur oppakt. Na de pacificatie van Gent keert hij in 1576 terug in Haarlem en gaat daar weer als notaris werken.

Hij was van huis uit katholiek maar ageerde fel tegen praktijken van kettervervolgingen. Hij is enkele keren op de vlucht geweest wegens zijn anti-Rooms-Katholieke gezindheid. Hij noemde zichzelf universeel-Katholiek. Hij werd verbannen door zowel calvinistische stadsbestuurders als predikanten. Op het eind van zijn leven is hij van Delft naar Gouda gevlucht. Hier was toen een meer liberale overheid, met als gevolg drukkersvrijheid en een zeer vrijzinnige prediking vanaf de kansel van de St.-Janskerk. De Goudse boekdrukker Jasper Tournay was mogelijk de aanleiding voor zijn keuze voor Gouda. Deze had namelijk al een paar van zijn werken voor hem gedrukt. Tijdens zijn verblijf in Gouda zou deze drukker mogelijk al zijn boeken voor hem hebben gedrukt en uitgegeven. Hij overleed in Gouda op 29 oktober 1590. Op de zijgevel van het stadhuis van Gouda hangt een plaquette ter nagedachtenis. Coornhert werd begraven in de Grote of Sint-Janskerk te Gouda.

Lit.:

- H.F.K. van Nierop, Coornherts huwelijk. Een bijdrage tot zijn biografie.
- J. Hes, Non-Conformisme en toerantie Dirck Volkertsz. Coornhert.
- K. van Berkel, *Frans Volckertsz. Coornhert en zijn vertaling van de 'vindiciae contra tyrannos' 1586*; in: Amstelodamum jaarboek 72 (1980), blz. 14 e.v.

Afbeelding:

- Museum Het Prinsenhof PDP 381